

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره نهم - ۱ تا ۷ شهریور ۱۳۹۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۱۰ شهریور ۱۳۹۹

۹

بنام خداوند جان و

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره نهم - ۱ تا ۷ شهریور ۱۳۹۹

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۱۰ شهریور ۱۳۹۹

فهرست مطالب

- درآمد: تعارض منافع؛ مدیریت و کنترل یا حل و حذف؟ ۲
- حل تعارض منافع با مدیریت آن نه با جلوگیری از ورود ذینفعان به دولت ۶
- سال آخر شورای شهر و پایان دادن به تعارض منافع در شهرداری ۶
- لایحه مدیریت تعارض منافع؛ دو سال بررسی برای فساد ستیزی ۷
- پاشنه آشیل ناکارآمدی مجلس در حوزه سلامت ۷
- تعارض منافع در الگوی نظارت درون پارلمانی ۸
- تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری ۸
- تعارض منافع در نظام پزشکی علت ناکارآمدی نظام سلامت ۹
- تعارض منافع در قراردادهای دوجانبه ۹
- مدیریت تعارض منافع پیش‌نیاز مشارکت عمومی - خصوصی ۱۰
- مرز ظریف در وظایف هیئت نظارت بر رفتار نمایندگان مجلس ۱۰
- تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری ۱۱
- متغیر بودن کمیسیون مسکن، عامل ایجاد تعارض منافع ۱۱
- طرحی به نام «مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» ۱۲
- تعارض منافع دولت در شورای عالی کار ۱۲
- ابعاد پنهان تعارض منافع در سازمان برنامه ریزی آموزشی ۱۳
- گروه‌های ذی‌نفع مانع اجرای قانون مقابله با تعارض منافع ۱۳
- تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری ۱۴
- محتوای تصویبی تعارض منافع ۱۴
- تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی ۱۵

درآمد: تعارض منافع؛ مدیریت و کنترل یا حل و حذف؟

درنگی بر «طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» مجلس یازدهم

زهره نجفی

هفته گذشته «طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» در صحن علنی مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد. در مقدمه این طرح آمده است: «سال‌هاست که عده‌ای با استفاده از رانت در دوران اصلاحات و سازندگی تعداد زیادی دانشگاه غیرانتفاعی تأسیس نموده‌اند در حالی که خود آنان در دوران مذکور دارای مدیریت و پست دولتی بوده‌اند و هستند». در این طرح توضیحات بیشتری در این خصوص ارائه نشده است و صرفاً با تأکید بر تأسیس دانشگاه‌های غیرانتفاعی توسط مدیران دولتی و «به منظور ساماندهی درست به مراکز علمی و در نهایت حل تعارض منافع»، ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی پیشنهاد شده است. فارغ از ایرادات نگارشی و ابهام متن، مهم‌ترین مسئله در ارتباط با طرح مذکور این است که روشن نیست منظور از ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی چیست؛ آیا منظور از ممنوعیت، تعطیلی و عدم فعالیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی است؟ در این صورت، اگر عده‌ای از مؤسسان این دانشگاه‌ها دارای مناصب دولتی و حکومتی بوده‌اند، تعطیلی کلیه واحدهای دانشگاه‌های غیرانتفاعی با چه دلیل و توجیهی توصیه شده است؟ روشن است اشتغال هم‌زمان و سهامداری مدیران وزارت علوم در دانشگاه‌های غیردولتی مصداق بارزی از تعارض منافع به شمار می‌آید، اما آیا حذف و تعطیلی این مراکز آموزشی راهکار بهینه‌ای برای مدیریت تعارض منافع است؟

این طرح را باید به مثابه زنگ خطری قلمداد کرد، چرا که بیم آن می‌رود با شکل‌گیری و تداوم چنین رویه‌هایی، تعارض منافع از موضوعی کارشناسی و تخصصی به دستاویزی برای جهت‌گیری‌های سیاسی و جناحی تبدیل شود. مواج‌هاتی از این دست و چنین سیاست‌گذاری‌هایی در حوزه تعارض منافع، در خوش‌بینانه‌ترین حالت، نشان از آن دارد که تعارض منافع در نهادهای قانون‌گذاری مورد بدفهمی و سوءبرداشت واقع شده است. طی سال‌های اخیر در مراکز و اندیشکده‌های پژوهشی-تخصصی تعارض منافع، در خصوص اشتغال هم‌زمان و سهامداری مدیران وزارت علوم در دانشگاه‌های غیردولتی هشدار داده شده و بر اهمیت مدیریت تعارض منافع در حوزه آموزش عالی تأکید شده است. بی‌توجهی و غفلت نهادهای سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری کشور به اهمیت و نتایج این پژوهش‌ها و ارائه طرح‌ها و راهکارهای غیراصولی و غیرکارشناسی باعث اتلاف تلاش‌ها و اقدامات پژوهشی در این حوزه خواهد شد و تعارض منافع را- مشابه بسیاری نمونه‌های دیگر- به عنوان یکی از زمینه‌های مهم ایجاد فساد از معنا و مفهوم خالی خواهد ساخت. اعلام وصول این طرح در مجلس شورای اسلامی بهانه‌ای شد تا در این یادداشت به بررسی مبانی و پیش‌فرض‌های مدیریت تعارض منافع بپردازیم.

نخستین و مهم‌ترین نکته‌ای که در اینجا باید به آن اشاره کرد، این است که وجود تعارض منافع به عنوان یکی از واقعیات غیرقابل حذف در دولت‌های مدرن باید مورد پذیرش واقع شود؛ تعارض منافع را می‌توان مدیریت کرد و در راستای کاهش مصادیق و کاهش دامنه‌ی اثرات سوء آن گام برداشت، اما اصل وجود تعارض منافع را به عنوان یکی از واقعیات ساختارهای سیاسی مدرن هرگز نمی‌توان منحل و حذف کرد. در توضیح این نکته ابتدائاً باید خاطر نشان تعارض منافع به دو مدل مرتب و در عین حال متمایز از هم اشاره دارد؛ در ادبیات سیاست‌گذاری و حکمرانی، تعارض منافع ناظر به تعارضی بین مسئولیت‌های عمومی و منافع شخصی یک صاحب منصب عمومی است که طی آن منافع شخصی فرد می‌تواند به نحو نامطلوبی وظایف و مسئولیت‌های عمومی وی را تحت تأثیر قرار دهد. از سوی دیگر در حوزه جامعه‌شناسی، تعارض منافع که بیشتر با نام تضاد یا تضاد منافع شناخته شده است، به منافع متضاد افراد، گروه‌ها، اصناف و طبقات در یک جامعه اشاره دارد. در ادامه نشان داده خواهد شد که در ساختار دولت‌های مدرن که اختیار مدیریت و کنترل تضادها و تعارضات در سطح جامعه از جانب شهروندان به حکومت داده می‌شود، تعارض منافع جامعه‌شناختی به تعارض منافع در حوزه سیاست‌گذاری منجر می‌شود.

در خصوص تعارض منافع جامعه‌شناختی باید توجه داشت که جامعه نه کلیتی واحد و منسجم، بلکه مجموعه‌ایست متشکل از افراد و گروه‌هایی با منافع و خواست‌هایی که به شکلی بنیادین متضاد و متعارض‌اند. باید توجه داشت که conflict در اصطلاح conflict of interests ناظر به نوعی تخصم، تضاد و حتی جنگ میان منافع گوناگون است. در ترجمه این اصطلاح به «تعارض منافع» باید به دلالت‌های ستیزآمیز و آژنه تعارض توجه داشت؛ نباید فراموش کرد در این حوزه صحبت از خواست‌ها و منافع عمیقاً متضاد است؛ خواست‌ها و منافعی که چه بسا سرآشتی و مصالحه با یکدیگر ندارند.

در جوامع ابتدایی‌تر پیگیری این تعارضات به صورت بی‌واسطه و مستقیم توسط خود افراد صورت می‌گرفت، در حالی که تخصمات و منافع متضاد افراد و گروه‌ها در دولت-ملت‌های مدرن نه به صورت مستقیم، بلکه به میانجی حاکمیت پیگیری و محقق می‌شود. حاکمیت در مقابل زیاده‌خواهی‌های هر گروه باید در نقش نماینده و مدافع حقوق دیگر گروه‌ها و اصناف ظاهر شود. بدین معنا در مقابل منافع یک گروه، منافع دیگر افراد و گروه‌ها، به میانجی حاکمیت، به عنوان منافع عمومی بازنمایانده می‌شوند و حاکمیت در مقام پاسدار و محافظ منافع عمومی قرار می‌گیرد. این در حالی است که حاکمیت چه در مقام افراد تشکیل‌دهنده آن، و چه در کلیت خود، همواره نماینده منافع جزئی افراد یا منافع جزئی احزاب و جناح‌های تشکیل‌دهنده آن است. در این معنا خود حاکمیت که قرار است بر فراز تعارضات بایستد و همچون داوری بی‌طرف نبرد و کشاکش میان نیروها را مدیریت و کنترل کند، همواره درون بازی منافع متضاد و متعارض قرار دارد و خود یکی از سوبه‌های این تضاد و تعارض را تشکیل می‌دهد.

بنابراین می‌توان گفت تعارض میان منافع اصطلاحاً عمومی و منافع جزئی افراد در دستگاه‌های حاکمیتی تضادی ریشه‌ای و بنیادی است که در چهارچوب هر ساختاری که بر مشارکت غیرفعالانه شهروندان و نمایندگی سیاسی آن‌ها

توسط حکومت مبتنی باشد، غیرقابل حل و حذف است. بدین معنا افراد در نهادها و سازمان‌های حاکمیتی همواره در وضعیتی بینابینی قرار دارند که باید میان منافع فردی و سازمانی خود با منافع عمومی دست به انتخاب بزنند. باید توجه داشت که چنین وضعیتی نه انحراف یا کج‌کارکردی بوروکراسی دولت‌های مدرن، بلکه جزء درون‌ماندگار و لاینفک این ساختار است. بنابراین افراد در مناصب حکومتی به صورت پیشینی و بالقوه همواره در معرض تعارض منافع قرار دارند. با وجود این ملاحظات، با تنظیم و تدوین برخی قوانین و قواعد می‌توان قدرت و اختیار مجموعه افراد در حاکمیت را در پیگیری منافع جزئی خود محدود ساخت. از این رو طی چند دهه گذشته، در سطح جهانی در راستای اصلاح و بهبود حکمرانی و سیاست‌گذاری عمومی، موقعیت‌هایی که افراد و سازمان‌ها را به صورت تشدید یافته و قطعی درگیر تعارض منافع می‌سازند، شناسایی و معرفی شده‌اند، موقعیت‌هایی نظیر قاعده‌گذاری برای خود، نظارت بر خود، اشتغال هم‌زمان، سهامداری و مالکیت و غیره. بدین ترتیب دولت‌ها با شناسایی و معرفی مختصات چنین موقعیت‌هایی از شکل‌گیری این موقعیت‌ها در ساختار اداری و سازمانی خود جلوگیری می‌کنند.

اصل تعیین‌کننده در مدیریت تعارض منافع این است که اختیارات، وظایف و منافع افراد و موقعیت‌هایی که افراد در آن‌ها قرار می‌گیرند، به نحوی ساماندهی و مدیریت شوند که تأثیر تصمیم‌گیری‌های فردی و امکان بهره‌برداری‌های شخصی و سازمانی از موقعیت و منصب مربوطه به حداقل برسد و چنان چه پیشتر گفته شد، این تأثیر را می‌توان کاهش داد و در جهت کنترل آن کوشید، اما قابل حذف نیست. در ادبیات جهانی تعارض منافع، هرگز حذف یک سازمان، نقش و یا کارکرد به عنوان راهکار برای مدیریت تعارض منافع شناخته نشده است. به عنوان مثال اگر یک بازرس، مالک یا سهامدار یکی از مجموعه‌های تحت نظارت خود باشد، حذف نقش بازرسی به هیچ وجه نمی‌تواند به عنوان راهکار اتخاذ شود. چنین پیشنهادی به معنای پاک کردن صورت مسئله است، و نه مدیریت تعارض منافع.

به طور مشابه، طرح اخیر مجلس شورای اسلامی مبنی بر ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی با این توجیه که عده‌ای از مؤسسان این مراکز آموزشی دارای پست‌های حکومتی و دولتی بوده‌اند، مصداق بارز پاک کردن صورت مسئله است. البته این موضوع ارتباطی به دفاع از عملکرد دانشگاه‌های غیرانتفاعی ندارد. ارزیابی عملکرد و کیفیت دانشگاه‌های غیردولتی به عنوان موضوعی مستقل می‌تواند و باید در دستور کار نهادهای قانون‌گذاری قرار گیرد، اما پیشنهاد ممنوعیت فعالیت این مراکز آموزشی به دلیل وجود تعارض منافع در واقع نوعی بدعت‌گذاری در ادبیات تعارض منافع است که باید نسبت به عواقب آن و خنثی و بی‌اثرسازی مفهوم تعارض منافع هشدار داد. سیاست‌گذاری در جهت مدیریت تعارض منافع از سوی مجلس شورای اسلامی نیازمند آن است که نمایندگان محترم مطالعات و پژوهش‌های تخصصی و کارشناسی در این حوزه را مورد استفاده قرار دهند. بررسی و تصویب لایحه تعارض منافع که تدوین آن در بدنه کارشناسی دولت بیش از دو سال به طول کشید و لایحه شفافیت و مبارزه با فساد از مهم‌ترین وظایفی است که در این حوزه پیش روی مجلس جدید قرار دارد و به سرانجام رسیدن آن‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی در مدیریت تعارض منافع در کشور داشته باشد.

گزیده‌ی تحلیل‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

- لعیبا جنیدی معاون حقوقی رئیس جمهوری در مصاحبه‌ای اعلام کرده اهمیت لایحه مدیریت تعارض منافع کمتر از لوایح چهارگانه FATF نیست و شاید بیشتر باشد. وی همچنین افزوده است باید از فعالان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بخش خصوصی در حاکمیت استفاده کنیم ولی باید بحث تعارض منافع را مدیریت کنیم.
- علی سعدوندی، کارشناس بازار سرمایه در تحلیلی اظهار داشته که علت عدم اقدام برای کنترل حباب بازار بورس از طریق فروش و واگذاری سهام دولتی، تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه گذاری و دولت است.
- ابراهیم خوش گفتار، نایب‌رئیس سندیکای شرکت‌های تولیدکننده برق، از تعارض منافع وزارت نیرو در قراردادهای دوجانبه صنعت برق سخن گفته است، چرا که وزارت نیرو به دلیل در خطر افتادن منابع درآمدی اش و خیز نیروگاه‌های غیردولتی برای تامین برق مشترکان بزرگ و پرمصرف، از کاهش درآمدهای خود در نتیجه‌ی این قراردادها نگران می‌شود.
- رضا کاشف، مدیر کل امور بین‌الملل سازمان تامین اجتماعی طی مصاحبه‌ای به مصادیقی از تعارض منافع در حوزه‌ی درمان تامین اجتماعی پرداخته و ایفای نقش رگولاتوری توسط شورای عالی بیمه خدمات درمانی را مستلزم حضور افراد غیرپزشک در این شورا قلمداد کرده است.
- خبرگزاری تابناک در یادداشتی انتقادی به بررسی طرح اعلام وصول شده در مجلس در هفته گذشته با عنوان «مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» پرداخته و تصریح می‌کند در متن این طرح فقط گزاره‌هایی کلی آورده شده که مملو از غلط انشایی و تاپیی است.

مرکز توانمندی‌سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۱۰ شهریور ۱۳۹۹

حل تعارض منافع با مدیریت آن نه با جلوگیری از ورود ذینفعان به دولت

لعیا جنیدی (معاون حقوقی رئیس جمهوری) - ۲ شهریور ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

اهمیت لایحه مدیریت تعارض منافع کمتر از لوایح چهارگانه FATF نیست و شاید بیشتر باشد. برای جلوگیری از تعارض منافع یک راهش این است که بگوییم هیچ کسی بیرون از دولت حق ندارد وارد دولت شود. اما چنین دولتی حتما قوی نخواهد بود. دنیا الان به این نتیجه رسیده که باید در را باز کرد. کسی که توانایی داشته یک کسب و کار موفق راه بیندازد، حتما وقتی به دولت بیاید و مسئولیتی بگیرد می تواند مؤثر باشد. پس باید از فعالان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بخش خصوصی در حاکمیت استفاده کنیم. ولی باید بحث تعارض منافع را مدیریت کنیم. اگر نکنیم اینجا محل فساد است. چون او می آید در مسند می نشیند و تصمیماتی می گیرد که ممکن است بیشتر گوشه چشم داشته باشد به بنگاه هایی که خودش دارد. راهکار این نیست که پای او را از بودن در حاکمیت قطع کنیم، راهکار این است که شما مثل دنیا یاد بگیرید که سازوکاری برای اداره کار و نظارت بر آن داشته باشید که در موقعیت احتمالی تعارض منفعت عمومی با منفعت خصوصی، مطمئن شوید به منفعت عمومی تقدم داده خواهد شد. مثلا در هر شورایی که آن آدم هست، اگر تصمیمی گرفته می شود که به بنگاه شخصی اش مربوط می شود آن را اعلام کند. مقام بالاتر یا واحدهایی که برای این کار اختصاص یافته اند مشخص کنند که این فرد اصلا در جلسه حاضر نباشد، یا حاضر باشد اما حق رأی نداشته باشد. این رویکرد زمینه فساد را از بین می برد. در معاونت حقوقی وقتی لایحه شفافیت و تعارض منافع را نوشتیم، منتظر تصویب در دولت و مجلس نشدیم، خودمان بخشنامه دادیم و گفتیم که همه باید آن را رعایت کنند.

📍 پایگاه اطلاع رسانی دولت

سال آخر شورای شهر و پایان دادن به تعارض منافع در شهرداری

روزنامه دنیای اقتصاد - ۳ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در شوراها و شهرداری

سه سال از پنجمین دوره فعالیت پارلمان شهری پایتخت در حالی به اتمام رسیده که حجم تکالیف معوق در کارتابل این نهاد ناظر بر شهرداری غیرطبیعی و سنگین شده است. یکی از محورهای معوق، «پایان دادن به تعارض منافع در بخشی از فعالیت های شهرداری» است. اگرچه شهرداری در حوزه صدور پروانه ساختمانی و همچنین برخی تخلفات اجرایی ساخت و ساز باید حکم یک بازرس را داشته باشد اما مشارکت با سازنده ها در برخی از این پروژه ها، شهرداری را عملا به تعارض منافع دچار کرده است. در نتیجه منافع یک گروه خاص را بر منافع عمومی شهروندان ترجیح می دهد.

📍 روزنامه دنیای اقتصاد

لایحه مدیریت تعارض منافع؛ دو سال بررسی برای فساد ستیزی

جمال کاکائی (پژوهشگر اقتصادی) - ۲ شهریور ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

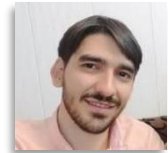
در سال ۱۳۹۶ معاونت حقوقی رئیس جمهور در یک اقدام تحسین برانگیز، متن پیش نویس این لایحه را به صورت عمومی منتشر کرد تا از نخبگان برای اصلاح و تقویت آن کمک بگیرد و قریب به دو سال تا نهایه شدن آن در دولت زمان صرف شد که در پاییز سال گذشته در هیئت دولت تصویب شد و به مجلس رفت. در مجلس دهم به دلیل همزمانی با بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، بعد از آن همه گیری بیماری کرونا، انتخابات و مسائلی از این قبیل، فرصت بررسی آن بوجود نیامد. با این وجود امیدواری وجود دارد که لایحه به زودی در دستور کار مجلس یازدهم قرار گیرد و به نتیجه برسد. تاکید کلی این لایحه روی مدیریت تعارض منافع در سطح فرد است و سازوکارهای مناسبی را برای مدیریت تعارض منافع دیده است که امید است بعد از تبدیل شدن این لایحه به قانون، ملزم شدن دستگاه های اجرائی به منظور اتخاذ سازوکارهایی مبنی بر مدیریت تعارض منافع سازمان محور مورد توجه قرار گیرد و ساختارهای نهادی ایجاد کننده این موضوع اصلاح شود.

✉ خبرگزاری ایرنا

پاشنه آشیل ناکارآمدی مجلس در حوزه سلامت

حسین نادیان (دانشجوی دکتری علوم سیاسی) - ۲ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت

کمیسیون بهداشت مجلس در دوره های مختلف با تنوع گروه ها و نیروهای سیاسی دچار تعارض منافع بوده است. بررسی ها نشان می دهد از ۲۳ عضو کمیسیون بهداشت مجلس دهم تنها دو نفر غیرپزشک حضور داشته است و در مجلس فعلی نیز از میان ۲۰ نفر نماینده در این کمیسیون ۱۴ نفر پزشک، ۳ نفر دارو ساز و ۳ نفر از رشته های دیگر عضو هستند. اگر مجلس بخواهد مجلس کارآمد و در جهت حل معضلات اساسی کشور باشد، لازم است به طور جدی از وجود تعارض منافع در کمیسیون های تخصصی خود به ویژه کمیسیون بهداشت جلوگیری به عمل آورد.

متأسفانه وجود تعارض بین منافع صنفی پزشکان و منافع کلان ملی باعث ذبح منافع ملی به پای منافع قشر خاصی از پزشکان در این کمیسیون شده است. اما جهت حل این معضل دو راهکار کلی پیشنهاد می شود:

الف) راهکارهای مربوط به نمایندگان عضو کمیسیون بهداشت: ۱- اعلام منافع مالی (اعلام درآمدها و دارایی های شخصی یا خانوادگی و هدایای دریافتی)؛ ۲- اقرار به وجود تعارض منافع (اعلام عمومی وجود منافع شخصی در زمان تصمیم گیری و رأی گیری یا در هنگام ارائه مشاوره سیاستی)؛ ۳- اعمال محدودیت.

ب) اصلاح ساختار کمیسیون بهداشت: ۱- ادغام کمیسیون بهداشت و درمان با کمیته رفاه کمیسیون اجتماعی؛ ۲- ورود متخصصان دیگر رشته های مرتبط با سلامت؛ ۳- شفافیت کمیسیون بهداشت.

✉ جامعه خبری تحلیلی الف

تعارض منافع در الگوی نظارت درون پارلمانی

حسین نادیان - ۲ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در مجلس

ایرادات جدی بر ساختار، فرآیند تصمیم‌گیری، ضمانت اجرایی و زدوبندهای پشت پرده در هیئت نظارت بر رفتار نمایندگان باعث شده است که عملاً نظارت این هیئت کارکرد خود را از دست بدهد و نیاز جدی به بازنگری در آن مشاهده می‌شود. از جمله ایرادات این نهاد می‌توان به ساختار گزینشی آن اشاره کرد که یک عضو از هیئت‌رئیس، یک عضو از کمیسیون قضایی - حقوقی و یک عضو از کمیسیون اصل ۹۰ و سه نفر از دیگر نمایندگان به انتخاب هیئت رئیس به مجلس معرفی و رأی‌گیری در مورد آنان انجام می‌شود. پس در این صورت هیئت رئیس در این نهاد تعیین‌کننده است و نظارت بر رفتار نمایندگان به دلیل تعارض منافع صلاحیت رسیدگی به تخلفات هیئت‌رئیس را از دست می‌دهد.

از طرف دیگر، انتخاب هیئت‌رئیس که مبتنی بر انتخاب افراد با رأی اکثریت نسبی است باعث شده که نحوه چینش هیئت نظارت بر رفتار نمایندگان نیز متناسب با فراکسیون اکثریت بر ضد اقلیت باشد. بر این اساس، مصونیت اعضای فراکسیون اکثریت محفوظ خواهد ماند. اقلیت‌ها نیز برای احقاق حق و دفاع از شأنیت خود در قبال گزارش‌های رسیده شده به هیئت نظارت وارد یک زدوبند ولابی‌گری پشت پرده خواهند شد. علاوه بر آن مهم‌تر از این مسائل، تنظیم قواعد رفتاری و حیطه مصونیت قضایی نمایندگان است که در آیین‌نامه هیچ اشاره‌ای به آن نشده است. هیچ قاعده مشخصی برای مراجع ارائه گزارش نقض قواعد رفتار نمایندگی وجود ندارد، حتی صلاحیت این هیئت به عنوان صلاحیت رسیدگی به قواعد رفتار حرفه‌ای به امور انضباطی همچون تأخیر، غیبت و بی‌نظمی تقلیل داده شده است و عرصه‌هایی همچون تعارض منافع و تقدم منافع شخصی و گروهی بر منافع عمومی در آن تعریف نشده است.

📧 روزنامه جوان

تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری

علی سعدوندی (کارشناس بازار سرمایه) - ۴ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

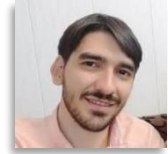
در سایر کشورها نهادهای سرمایه‌گذاری معمولاً زمانی که بازار بورس به سمت بالا در حال حرکت است و حباب در حال شکل گرفتن است اقدام به فروش تمام می‌کنند. در ایران برعکس بوده و دیده شده مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری به دلیل تعارض منافع از وجوه نقد شرکت استفاده می‌کنند تا قیمت سهام شخصی خود را بالا ببرند. از سویی دولت هم مشغول ایجاد FTF بود تا قدرت انحصاری خود را حفظ کند و حاضر نشد سهام را سریع‌تر به بازار عرضه کند. اختلافاتی که دولت مردان با یکدیگر داشتند به این روند منفی دامن زد.

📧 سازمان تحلیلی - خبری بورس ۲۴

تعارض منافع در نظام پزشکی علت ناکارآمدی نظام سلامت

حسین نادیان (دانشجوی دکتری علوم سیاسی) - ۲ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت

در کشورهای مختلف حوزه سیاست‌گذاری و اجرا در نظام سلامت تفکیک شده و کمتر کشوری حاضر است مسئولین حوزه بهداشت خود را از میان پزشکان یا افراد ذی نفوذ آن انتخاب نماید. در واقع، هنوز جایگاه دانش‌آموختگان سیاست‌گذاری، مدیریت و اقتصاد سلامت برای کارآمدسازی نظام موجود به‌خوبی شناخته نشده است. برای مدیریت تعارض منافع در کمیسیون بهداشت مجلس، لازم است نمایندگان متقاضی نسبت به موارد زیر به‌طور شفاف عمل نمایند:

- ۱- نباید بتواند هم‌زمان شغل مرتبط در بخش خصوصی و NGO ها داشته باشد.
- ۲- نباید خود و خانواده یا بستگان مالکیت یا سهام‌داری در بخش خصوصی داشته باشد.
- ۳- نباید اجازه فعالیت شغلی در بخش خصوصی یا NGO ها پس از ترک مشاغل حاکمیتی داشته باشد.
- ۴- نباید در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع مشارکت داشته باشد (سلب حق رأی فرد موردنظر در مورد آن تصمیم یا ممانعت از حضور او در جلسه تصمیم‌گیری).
- ۵- در صورت مالکیت در بخش خصوصی نباید مدیریت سهام ایشان تحت کارگزاری خودشان قرار داشته باشد (سپردن مدیریت سهام ایشان به یک کارگزار ناشناس).
- ۶- نباید در اقرار به وجود تعارض منافع و اعلام عمومی آن مخفی‌کاری صورت بگیرد.

✉ خبرگزاری آنا

تعارض منافع در قراردادهای دوجانبه

ابراهیم خوش‌گفتار (نایب‌رئیس سندیکای شرکت‌های تولیدکننده برق) - ۴ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه انرژی

تعارض منافع میان بخش خصوصی و دولت یا به بیان صریح‌تر وزارت نیرو، در صنعت برق ابعاد بسیار گسترده‌تری هم دارد. نمونه بارز این تعارض منافع، در قراردادهای دوجانبه‌ای به چشم می‌خورد که قرار بود به‌عنوان یکی از روش‌های عرضه مستقیم برق به مصرف‌کنندگان نهایی، زمینه را برای توسعه فعالیت نیروگاه‌های غیردولتی فراهم کند. در این نوع قراردادها، نیروگاه‌ها ضمن جداکردن بخشی از توان تولیدی خود از فضای رقابتی و در نتیجه حذف ریسک پذیرش قیمت در بازار، می‌توانستند در مذاکراتی با مشترکان بزرگ بخش صنعت و معدن و عرضه برق به آنان بر اساس یک قیمت مشخص تعیین‌شده، و فارغ از ساختارهای تکلیفی فروش برق داشته باشند. اما نکته اصلی در چرایی به‌بن‌بست رسیدن ایده قراردادهای دوجانبه است. اینکه وزارت نیرو به‌دلیل در خطر افتادن منابع درآمدی‌اش و خیز نیروگاه‌های غیردولتی برای تامین برق مشترکان بزرگ و پرمصرف، به‌جای ایجاد زمینه برای رشد بخش خصوصی و ایجاد شفافیت در مبادلات برق، از کاهش درآمدهای خود نگران می‌شود، مساله‌ای است که از تعارض جدی منافع دولت و بخش خصوصی در صنعت برق ناشی می‌شود.

✉ روزنامه دنیای اقتصاد

مدیریت تعارض منافع پیش‌نیاز مشارکت عمومی- خصوصی

جمال کاکائی (پژوهشگر مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه) - ۳ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در نظام برنامه و بودجه

الگوی مشارکت عمومی- خصوصی (Public-Private Partnership) مکانیسمی است که در آن بخش عمومی (دولت و سایر نهادهای حاکمیتی) به منظور تامین خدمات زیربنایی، اعم از آب و فاضلاب، حمل و نقل، سلامت، آموزش و...، از ظرفیت های بخش خصوصی اعم از دانش، تجربه و منابع مالی، استفاده می کنند. براساس آیین نامه تبصره «۱۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، دستگاه های اجرائی می توانند تمام یا بخشی از وظایف و مسئولیت های خود را با الگوی مشارکت عمومی- خصوصی دنبال کنند. بند «۲» ماده «۱۷» آیین نامه فوق الذکر، دستگاه های اجرائی را مکلف کرده اطلاعات پروژه های در حال بهره برداری دارای درآمد و پروژه های نیمه تمام را برای واگذاری به روش مشارکت عمومی و خصوصی انتشار عمومی کنند. نظر به اینکه در آیین نامه این تبصره، سازوکارهایی برای مدیریت تعارض منافع پیش بینی نشده، احتمال آن وجود دارد که مسئولان مدیران و کارشناسان دستگاه های اجرائی متولی انتشار اطلاعات، با دراختیار داشتن رانت اطلاعاتی، این پروژه ها را به سمت پیمانکاران خاص خصوصی از جمله شرکت هایی که خود یا خویشان شان با آن «رابطه سهامداری یا مالکیت» و «همکاری (اشتغال)» دارند سوق دهند یا تسهیلاتی برای کارکنان دستگاه های اجرائی و بازنشستگان دستگاه، در اخذ و اجرای پروژه های مذکور قائل شوند. برای مثال، در این ارتباط می توان به تجربه تقریباً مشابه ایران در موضوع شکل گیری مدارس غیردولتی اشاره کرد که تعارض منافع مدیران دولتی موجب شد برای کارکنان آموزش و پرورش و فرهنگیان در تاسیس مدارس غیر دولتی تسهیلات ویژه ای را در نظر بگیرند. [روزنامه شرق](#)

مرز ظریف در وظایف هیئت نظارت بر رفتار نمایندگان مجلس

محمدجواد جمالی نوبندگانی (نماینده و سخنگوی هیئت نظارت دوره دهم مجلس) - ۵ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در مجلس

موضوع نظارت هیئت نظارت بر رفتار نمایندگان مجلس مرز بسیار ظریفی دارد؛ یعنی میان استقلال هیئت نظارت مانند استقلال قوا، حریت نماینده برای اظهار نظر با ارتکاب اعمالی که ممکن است شأن نمایندگی را زیر پا بگذارد، مرز باریکی وجود دارد. باید به گونه ای حرکت کنیم که هم نماینده بتواند به وظایف نمایندگی اش در قانون اساسی عمل کند و هم راهکار و سازوکاری برایش پیش بینی شود تا بازدارنده باشد و در صورت ارتکاب جرم، تعارض منافع باعث چشم پوشی از آن نشود. به علاوه مردم هم حس نکنند که نماینده هر کاری انجام داد، با او برخورد نمی شود.

[باشگاه خبرنگاران جوان](#)

تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری

محمد حسین نعیمی پور (پژوهشگر اقتصادی) - ۵ شهریور ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

خوشبختانه برخی مسئولین دولت فعلی در دستگاه‌های متبوع خود مسئله تعارض منافع را جدی گرفته و با بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌هایی سعی کرده‌اند تا خلاءهای قانونی در این زمینه در حد مقدمات قانونی و مدیریتی خود جبران کنند. از جمله می‌توان به اقدام در خور تحسین «عباس آخوندی» وزیر وقت مسکن در صدور بخشنامه‌هایی که مانع از اشتغال همزمان مهندسیین عضو نظام مهندسی در دستگاه‌هایی مانند شهرداری‌ها که وظیفه نظارتی بر اجرای مقررات در احداث ساختمان‌ها را دارند یاد کرد. اقدام در خور تحسین دیگر از سوی رییس سازمان بهزیستی صورت گرفت که مدیران زیرمجموعه خود را از اشتغال همزمان در کلینیک‌های خصوصی منع کرد. اقدام اخیر وزیر آموزش و پرورش در صدور بخشنامه‌ای برای رفع تعارض منافع به ویژه در مورد مدیران ستادی و استانی که همزمان مدارس غیرانتفاعی هم دایر کرده‌اند مورد بعدی از اقدامات عملی دولت کنونی در این راستا است. بهره‌مند شدن جامعه از مزایای مدیریت تعارض منافع مستلزم تشریک مساعی همه ارکان حاکمیتی و نهادهای مردم‌نهاد در این زمینه است. حساسیت افکار عمومی به رفع تعارض منافع در نظام اداری کشور نقش مهمی در تضمین تصویب و اجرای قوانینی مانند لایحه مدیریت تعارض منافع دارد. نیروهای اجتماعی با حمایت از این اقدام دولت علی‌رغم همه مشکلات موجود نقشی در راستای منافع ملی ایفا خواهند کرد که یکی از موانع مهم کارآمدی نهادی را در کشور برطرف می‌سازد.

✍ خبرگزاری ایرنا

متغییر بودن کمیسیون مسکن، عامل ایجاد تعارض منافع

فرهاد بیضایی - ۵ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در بخش مسکن

درباره موضوع کارمزد مشاوران املاک و اختلاف نظرهایی که درباره میزان آن وجود دارد، مشکل اصلی بیش از آنکه تخلف و تعدی از حق قانونی باشد، مربوط به مکانیسم تعیین میزان این حق در قانون است؛ زیرا براساس قوانین و مصوبات موجود کشور در حوزه اصناف، حق کمیسیون و کارمزد مشاوران املاک، مبتنی بر قیمت مسکن است و برپایه درصدی از رقم مورد معامله بین دو طرف محاسبه و توسط این واحدها اخذ می‌شود. به همین دلیل است که در این موضوع تعارض منافع ایجاد می‌شود، زیرا با این شیوه محاسبه حق کمیسیون، طبیعتاً افزایش قیمت مسکن درآمد بیشتری را نصیب مشاوران املاک می‌کند و افزایش سود این فعالان در گرو افزایش قیمت مسکن در حوزه خرید، فروش و اجاره خواهد بود. اگر میزان ثابتی از حق کمیسیون و کارمزد برای مشاوران املاک در معاملات مختلف حوزه مسکن در نظر گرفته شود، طبیعتاً این کارمزد از میزان افزایش قیمت ملک مجزا می‌شود و احتمال تعارض منافی که پیش‌تر نیز به آن اشاره شد از بین خواهد رفت.

✍ روزنامه صمت

طرحی به نام «مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی»

خبرگزاری تابناک - ۵ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عالی

۲۵ تن از نمایندگان مجلس، طرحی را با نام «مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» به هیات رئیسه تقدیم کرده‌اند. گزارش اداره تدوین قوانین ذیل طرح، گویاست که این متن هیچ ماده‌ای ندارد، هیچ تجویز، ممنوعیت یا ضمانت اجرایی را بیان نمی‌کند و در واقع مخاطبان را برای کشف «مفهوم قانون» سردرگم خواهد کرد، چون در متن طرح، فقط گزاره‌هایی کلی آورده شده که مملو از غلط‌انمایی و تاپیی است! در این طرح مشخص نیست، نویسندگان چه برداشتی از تعارض منافع دارند و می‌خواهند چه چیزی را ممنوع کنند و اصلاً ادبیات اداری و حقوقی حاکم بر موضوع را هم نشانند. حتی اگر نمایندگان محترم بگویند که متن مقدمه اشتباهها در قسمت متن مواد کپی شده و باز بگویند بنا بر اشتباه آن را امضا کردیم یا بنا بر اعتماد به دیگر امضاها، باز هم نگارش مقدمه حکایت از ضعف‌های بسیار دارد. باید توجه داشته باشیم که نظام آموزش عالی کشور از غیر انتفاعی، پیام نور، علمی کاربردی، آزاد، دولتی باید همه با هم دیده شوند و برای آن‌ها چهره‌ای جامع در نظر گرفته شود.

لازم به ذکر است، قانون نویسی و قانون گذاری کاری است که حق و وظیفه مجلس است، اما قانون نویسی کاری است تخصصی که باید افراد دست‌اندرکار آن را بیاموزند و شاید بسیاری از اشکالات ناشی از این باشد که قانون نویسی در بعضی موارد درست اجرا نشده و مشاهده چنین طرح‌هایی لزوم تصویب سریعتر لویحی، چون لایحه «اصول و ضوابط قانون نویسی» را بیش از گذشته عیان می‌نماید. تهیه و بررسی و تصویب چنین طرح‌هایی قطعاً به غیر از اتلاف وقت و هزینه نهادهای عمومی کشور هیچ اثر ملموسی نخواهد داشت.

✍ خبرگزاری تابناک

تعارض منافع دولت در شورای عالی کار

حسین نادیان (دانشجوی دکتری علوم سیاسی) - ۵ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه‌ی روابط کار

بر اساس ماده ۱۶۷ قانون کار، شورای عالی کار در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تشکیل می‌شود که طبق مفاد مختلف این قانون وظیفه تعیین حداقل مزد کارگران، تدوین مصوباتی در راستای حمایت از حقوق کارگران، هیات‌های حل اختلاف کارگر و کارفرما و تعیین موارد معافیت از قانون کار را برعهده گیرد. به خاطر فراهم بودن بستر تعارض منافع در این شورا، هیچ‌گاه تصمیمی به نفع کارگران در این جلسات گرفته نخواهد شد. در واقع دولت به خاطر در اختیار داشتن ۸۵ درصد از بنگاه‌های اقتصادی و شرکت‌های تجاری در کشور، برای خودش یک ابرکارفرماست و به خاطر مساله تعارض منافع و از طریق اجماع با سایر کارفرمایان به راحتی افزایش حقوق کارگران را نادیده می‌گیرد. دولت به عنوان یک کارفرمای بزرگ از حالت میانجی‌گری برای طرفین، رسماً از منافع یک طرف از معامله حمایت می‌کند.

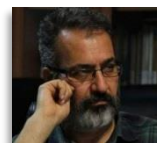
✍ خبرگزاری میزان

ابعاد پنهان تعارض منافع در سازمان برنامه ریزی آموزشی

محمد رضا نیک‌نژاد (معلم) - ۶ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

تعارض منافع در سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی بسیار مهم است. برخی افراد در مجلات رشد زیرمجموعه سازمان پژوهش هستند که گرفتار تعارض منافع هستند، سازمان پژوهش نمی‌پذیرند دیداری با ما به عنوان معلم داشته باشد و با کلی واسطه با گروهی از معلمان دیدار می‌کنند اما چه موضوعی باعث می‌شود برخی ناشران کتاب‌های کمک‌درسی که به لحاظ تخصصی و حتی اسمی خوشنام نیستند به راحتی با مسئولان این سازمان دیدار کنند و حتی پیشنهاد تبلیغ محصولات خود را در شبکه شاد ارائه می‌دهند؟

تعارض منافع در کتاب‌های کمک‌درسی از سطح کلاس شروع می‌شود و به سطوح بالاتر می‌رسد و برخی مؤسسات با سازمان پژوهش ارتباط دارند و نمونه اخیر آن دیدار مسئولان سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی با تعدادی از ناشران کتاب‌های کمک‌درسی بود.

معلم وقتی سر کلاس می‌رود و دانش‌آموزان را ترغیب و تشویق می‌کند تا کتاب درسی خودش یا موسسه‌ای را که معرفی می‌کند تهیه کنند، مصداق تعارض منافع است. حتی برخی از مسئولان رده بالا، معاونان و رؤسای دانشگاه نیز کتاب‌های تالیف شده خود را با هزینه بیت‌المال خریداری کرده و به طور رایگان در اختیار دانشجویان قرار می‌دهند یا به آنها می‌فروشند و این نیز مصداق تعارض منافع است.

✍ خبرگزاری تسنیم

گروه‌های ذی‌نفع مانع اجرای قانون مقابله با تعارض منافع

رضا کاشف (مدیر کل امور بین‌الملل سازمان تأمین اجتماعی) - ۶ شهریور ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه تأمین اجتماعی

نمونه واضح اشتغال همزمان، سهام‌دار بودن برخی مدیران وزارت بهداشت در شرکت‌ها و مراکز خصوصی است که موجب اتخاذ سیاست‌هایی در راستای تقویت بخش خصوصی می‌شود. در نمونه‌های دیگر می‌بینیم کارشناسان مالیاتی، مشاور مالیاتی شرکت‌ها می‌شوند، یا کارشناسان تأمین اجتماعی مشاور بیمه‌ای شرکت‌ها می‌شوند یا پزشکان بخش خصوصی در وزارت بهداشت، سازمان غذا و دارو و سازمان‌های بیمه‌ای، پست‌های اجرائی می‌گیرند. در شورای عالی بیمه خدمات درمانی هم مصادیق دیگری به چشم می‌خورد. مثلاً متخصصین علوم پزشکی مسئول تنظیم کتاب ارزش‌های نسبی و تعیین کارشناسی تعرفه‌های پزشکی هستند. پس سعی می‌کنند تا جای ممکن منافع خود و حتی گروه تخصصی خود را در مقابل سایر گروه‌های تخصصی در تعیین تعرفه‌ها لحاظ کنند. اگر شورای عالی بیمه خدمات درمانی قرار است رگولاتور شود، افراد حقیقی غیر از ذی‌نفعان حوزه و با تخصص‌های غیرپزشکی باید در آن عضو شوند که گروه‌های تأثیرپذیر از سیاست‌ها را نمایندگی کنند. امروز می‌بینیم که لایحه تعارض منافع در مجلس و دولت سال‌ها دست به دست می‌شود و معلق می‌ماند اما هیچ گروهی برای تعیین تکلیف آن قدمی بر نمی‌دارد. گروه‌های ذی‌نفع یک مانع اصلی هستند.

✍ روزنامه شرق

تعارض منافع مدیران نهادهای سرمایه‌گذاری

رسول فرخی میکال (نماینده مردم لاهیجان و سیاهکل) - ۶ شهریور ۹۹
 ◀ تعارض منافع در مجلس

مردم از عملکرد شوراها ناراضی هستند و کار به جایی رسیده است که می‌گویند اگر شوراها نباشند وضعیت‌شان بهتر است. تعارض منافع نخستین آسیب متوجه شوراها است. در امر نظارت بر شوراها که در اختیار نمایندگان مجلس قرار گرفته است گاهی اوقات این احتمال وجود دارد که در این مسیر نماینده‌ای برای رسیدن به منافع خود در امر بسیار مهم نظارت چشم‌پوشی‌هایی داشته باشد.

✉ خبرگزاری گیلانستان

محتوای تصویری تعارض منافع

در هفته‌ی گذشته، یک کلیپ مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی منتشر شد:
[تعارض منافع در آموزش و پرورش-۳](#) / مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه / ۶ شهریور ۹۹

تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی

استقلال سازمانی راهکاری برای مدیریت تعارض منافع

افسانه شرکت

در هفته گذشته (۳۰ مرداد تا ۴ شهریور)، به طور مجموع ۱۷۸ مطلب در فضای مجازی با کلید واژه‌های تعارض منافع یا تضاد منافع به اشتراک گذاشته شده است که بیش از نیمی از آن‌ها سهم کانال‌های تلگرامی است. به طور کلی مباحث مطرحه را می‌توان حول چند دسته تقسیم کرد مباحث مربوط به آموزش و پرورش و کمیسیون‌های مجلس مباحثی است که در هفته‌های قبل هم کاربران به آن توجه داشتند اما دو رویداد جدید در هفته گذشته اتفاق افتاد که هر چند کاربران به درستی نتوانسته بودند آن‌ها را در چارچوب مفاهیم تعارض منافع تحلیل کنند اما هر کدام مصداقی از چند موقعیت تعارض منافع بودند. اولی وابستگی روزنامه شهروند به سازمان هلال احمر و دیگری بحث جداسازی سازمان منابع از وزارت جهاد کشاورزی و ادغام آن در سازمان محیط زیست است. در این نوشتار کوتاه تلاش می‌کنیم تا این مباحث و رویدادها را در قالب مفاهیم تعارض منافع شکافته و علت یابی کنیم.

تعارض منافع روزنامه و روابط عمومی

در ادبیات تعارض منافع به موقعیت‌های مختلفی اشاره شده و تقریباً برای هر موقعیت راهکارهای متناسب پیشنهاد شده است. اما گاه در طول زمان رویدادهایی به وقوع می‌پیوندند که در مفهوم و موقعیت‌های تعارض منافع قابل دسته‌بندی هستند اما چندان به آن‌ها اشاره نشده است. یکی از این موارد که به تازگی مورد توجه فعالان فضای مجازی و رسانه‌ها قرار گرفته است عدم استقلال روزنامه‌ها یا رسانه‌هاست بطوریکه آن‌ها معتقدند نهاد عمومی و دولتی نباید رسانه‌داری کند. سوال می‌شود چرا؟ مگر چه عیبی دارد؟ پاسخ واضح است؛ تعارض منافع. چگونه؟ کافی است، مورد اخیر یعنی استعفای روزنامه‌نگاران شهروند را در نظر بگیرید. اگر از مسائل سیاسی پیرامون آن چشم‌پوشی کنیم بهتر می‌توانیم تحلیلی بر پایه تعارض منافع ارائه دهیم.

روزنامه شهروند سازمانی غیرانتفاعی و وابسته به سازمان هلال احمر است. ۳۱ مرداد ماه سال جاری در اقدامی اعتراضی ۲۲ خبرنگار آن استعفا دادند که دلیل آن را عدم انطباق اهداف روزنامه با وظایف خود اعلام کردند. ماجرا از این قرار است که سرپرست جدید روزنامه که همزمان مدیر کل روابط عمومی جمعیت هلال احمر نیز هست (تعارض منافع: [اشتغال همزمان](#)) از خبرنگاران خود تعهد می‌خواهد تا در روزنامه کوچکترین انتقادی به کاستی‌های دولت و سایر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های حکومتی نشود. این در حالی است که وظیفه اصلی هر روزنامه‌نگار بازتاب اخبار کاملاً بی‌طرفانه و نگاه انتقادی به رویدادهاست و تغییر آن به سمت تنها بیان عملکرد مثبت مسولان آن‌ها را در دوراهی تعارض

منافع قرار می‌دهد. از یک سو پذیرش این درخواست آن‌ها را از وظیفه خبرنگاری دور می‌کند و از سوی دیگر عدم پذیرش آن درآمد آن‌ها را تحت تأثیر قرار خواهد داد (تعارض منافع: تعارض درآمد و وظیفه).

از سمت دیگری هم می‌توان به این قضیه نگاه کرد. وظیفه اصلی هلال احمر چیست؟ فعالیت‌های امدادی و بشردوستانه. بنابراین بودجه‌ای که به این سازمان تعلق می‌گیرد باید در راستای امداد رسانی و خروج مصدومان و قربانیان حوادث هزینه شود. این در حالی است که گفته می‌شود، روزنامه شهروند متعلق به این سازمان با ۶۸ پرسنل به طور میانگین برای انتشار روزانه ۲۰ میلیون تومان هزینه دارد. نوید جمشیدی روزنامه‌نگار در تویتر می‌نویسد: "روزنامه شهروند چاپ تهران روزانه نزدیک ۲۰ میلیون تومان هزینه دارد در حالیکه تیراژ آن از ۳۰۰ نسخه فراتر نمی‌رود نکته عجیب اینجاست که این هزینه را هلال احمر پرداخت می‌کند درست در زمانی که کشور لنگ هزینه‌های بهداشت و درمان مردم است." از آنجاییکه هلال احمر وظیفه تأمین مالی روزنامه شهروند را برعهده دارد آیا می‌توان ادعا کرد که این دو وظیفه در تعارض با هم (تعارض منافع: تعارض وظایف) قرار دارند؟ قضاوت با شما.

حال اگر نگاهمان را نقادانه کنیم به نظر می‌رسد وابستگی رسانه‌ها به نهادهای دولتی و عدم استقلال، آن‌ها را در موقعیت‌های گوناگونی از تعارض منافع قرار می‌دهد که گرچه ظاهراً قابل حذف نیست (در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته مالکیت و تصدیگری دولتی بر برخی رسانه‌ها نظیر تلویزیون همچنان ادامه دارد) اما نیاز به مدیریت دارد.

سازمان منابع طبیعی یا وزارت منابع طبیعی و محیط زیست؟

فراکسیون محیط زیست مجلس یازدهم این روزها به دنبال ارائه پیشنهاد ایجاد وزارت منابع طبیعی و محیط زیست است. سوال می‌شود این موضوع چه ربطی به تعارض منافع دارد؟ سازمان جنگل‌ها به عنوان یک معاونت درون وزارت جهاد کشاورزی، تضاد اهداف جدی با وزارتخانه مربوطه دارد. خب بسیار عالی، پس ادغام این سازمان با محیط زیست این تضاد منافع را برطرف خواهد کرد؟ اما پاسخ کارشناسان و فعالان محیط زیست به این پرسش منفی است.

تعارض منافع (تعارض وظایف) عمیقی میان وزارت جهاد کشاورزی و زیرمجموعه‌اش یعنی سازمان جنگل‌ها و مراتع وجود دارد. وزارت جهاد کشاورزی وزارتخانه‌ای خدماتی و تولیدی است در حالیکه سازمان جنگل‌ها مدیریتی و غیرتولیدی است. وظیفه وزارت جهاد کشاورزی ذاتاً توسعه کشاورزی و برقراری امنیت غذایی در کشور است. توسعه کشاورزی نیازمند زمین و خدمات اکوسیستمی است که به دلیل قرارگیری سازمان منابع طبیعی در زیرمجموعه جهاد کشاورزی در واقع زمین رایگان تلقی می‌شود. به عقیده بسیاری از کارشناسان بزرگترین عامل نابودی جنگل‌ها و تخریب منابع طبیعی توسعه کشاورزی است. بنابراین از سویی وزارت جهاد کشاورزی به دنبال توسعه کشاورزی و دامداری است و از سوی دیگر زیرمجموعه‌اش به دنبال جلوگیری از دامداری بی ضابطه و توسعه بی‌قاعده زمین‌های کشاورزی است.

اسماعیل کهرم در کانال تلگرامی خود می‌نویسد: "ادغام منابع طبیعی در وزارت کشاورزی به دلیل رویکردهای مختلف این دو دستگاه از اساس اشتباه بود. وزارت کشاورزی یک نهاد بهره‌بردار است؛ کما اینکه این وزارتخانه برای خودکفایی

در گندم آن هم فقط برای یکسال، با شخم زدن مراتع شیب‌دار باعث فرسایش خاک و نابودی مرتع شد و سیاست‌های سازمان جنگل‌ها و منابع طبیعی کاملاً با یکدیگر متفاوت است."

محمد درویش که مخالف ادغام سازمان محیط‌زیست و جنگل‌ها در قالب وزارت منابع طبیعی و محیط‌زیست است می‌نویسد: "بخشی از وظایف نظارتی سازمان محیط‌زیست مثل نظارت و پایش صنایع اساساً ارتباطی با شرح وظایف سازمان جنگل‌ها ندارد [تعارض منافع: تعارض وظایف] ولی اگر قرار است سازمان محیط‌زیست تبدیل به وزارتخانه شود باید مستقل از سازمان جنگل‌ها باشد تا بتواند عملکرد سازمان جنگل‌ها و مراتع را نیز ارزیابی کند". در واقع اشاره این فعال محیط‌زیست به این موضوع است که در صورت ادغام این دو سازمان، سازمان محیط‌زیست بر عملکرد زیر مجموعه‌اش نظارت خواهد کرد (تعارض منافع: قاعده‌گذار و مجری، ناظر و منظور).

مهلت پایان یافته آقای وزیر؛ کاربران در انتظار گزارش

موضوع از این قرار است که در اواخر خرداد ماه محسن حاجی میرزایی وزیر آموزش و پرورش در اقدامی شجاعانه از نظر کاربران شبکه‌های اجتماعی بخشنامه‌ای مبنی بر مدیریت تعارض منافع در بخش‌ها و حوزه‌های مختلف آموزش و پرورش ابلاغ کرد. قبلاً در مورد موقعیت‌ها، مصادیق تعارض منافع در آموزش و پرورش و تحلیل بخشنامه وزیر زیاد مطلب نوشتیم (برای مطالعه وارد این [لینک](#) شوید)، آنچه در حال حاضر نظر کاربران را دوباره به این موضوع جلب کرده پایان ضرب العجل است. سعید دهنوی توییت کرده: "فرصت دو ماهه شما برای پایان تعارض منافع در آموزش و پرورش امروز [اول شهریور ماه] به پایان رسید. علاوه بر اینکه منتظر ارائه گزارش شما می‌مانیم بهتر نبود در این مدت فکری به حال رفع تعارض منافع در بین معاونین خود هم می‌کردید؟"

پیام رسان بازنشستگان در کانال تلگرامی خود می‌نویسد: "ضرب العجل به اتمام رسید از اجرای طرح خوب تعارض منافع چه خبر؟". دلیل سکوت وزیر هر چه که باشد تا زمانیکه طرح تعارض منافع دولت در مجلس باقی مانده و به قانون تبدیل نشده است انتظار زیادی نمی‌توان داشت. همانطور که حسن روحانی ۴ شهریور در سخنرانی خود درباره تصویب لوایح شفافیت، تعارض منافع و مبارزه با فساد اداری تصریح می‌کند تصویب این لوایح کار بزرگ دولت در زمینه مبارزه با فساد خواهد بود.

از تعارض منافع کمیسیون بهداشت تا عزل و نصب‌های دستوری نمایندگان

از آغاز مجلس یازدهم در خصوص تعارض منافع در کمیسیون‌های تخصصی مجلس زیاد صحبت به عمل آمد. ما هم در سلسله [گزارشات قبلی](#) تحلیل فضای مجازی به آن‌ها اشاره کردیم. اهمیت موضوع از این بابت است که قاعده‌گذاری در کمیسیون بهداشت مجلس مستقیماً به سلامت مردم گره خورده است. حسین نادیان طی یادداشتی در کانال خبری تحلیلی الف تصریح می‌کند: "تعارض منافع در نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی سلامت کشور از جمله کمیسیون بهداشت مجلس نه تنها می‌تواند بستر بروز فساد را مهیا کند بلکه مهمتر از آن می‌تواند سهم قابل توجهی از ناکارآمدی نظام سلامت را متوجه خود کند".

کمیسیون بهداشت مجلس دهم متشکل از ۲۳ عضو بود از این میزان ۲۱ نفر پزشک بودند و در مجلس یازدهم از ۲۰ نفر نماینده ۱۴ نفر پزشک و ۳ نفر داروساز هستند. این یعنی پزشکان برای خود قاعده گذاری می کنند (تعارض منافع: اتحاد قاعده گذار و مجری). هر چند نمی توان انتظار داشت کسی جز افراد آشنا به این حوزه عضو کمیسیون شوند اما باید روزه های تعارض منافع را بر روی نمایندگان عضو این کمیسیون یا هر کمیسیون دیگر مرتبط با تخصص نماینده بست.

مورد دیگری که در بین نمایندگان مجلس شایع است دخالت آن ها در عزل و نصب ها در وزارتخانه ها بخصوص وزارت آموزش و پرورش است (تعارض منافع: انگیزه های سلیقه ای و منطقه ای). جلیل شمس در یادداشتی از خزان زودرس مدیران مناطق آموزش و پرورش آذربایجان شرقی می نویسد: "تعارض منافع حد و مرز نمی شناسد. نمایندگان تمامی ادوار مجلس حریص به مدیران آموزش و پرورش هستند. طی هفته های گذشته، مدیران آموزش و پرورش مناطق کلیدر، خداآفرین، ورزقان، خاروانا و این هفته بستان آباد به خزان زودرس پیوستند. در این زمان حساس که چند روز بیشتر به بازگشایی مدارس نمانده است، شاهد جایگزینی رئیس اداره آموزش و پرورش یکی از شهرستان ها بودیم. سؤالی که به ذهنم متبادر می شود این است که؛ منافع، فشار یا هر دلیل دیگری می تواند متضرر شدن هزاران دانش آموز را رقم بزند."

حکایت دخالت نمایندگان مجلس به نام مشورت یا هر چیز دیگری در امور داخلی آموزش و پرورش و سایر وزارتخانه ها در حالی که در قانون اساسی اصل تفکیک سه قوا، انتصابات اداری را در حیطه کاری دولت و نقش نظارتی را به مجلس سپرده است از قدیم مطرح بوده، متأسفانه این دخالت ها به یک روند عادی تبدیل شده است. به طوری که حتی رئیس دفتر نظارت و بازرسی شورای نگهبان در استان قزوین ۱۷ مرداد ماه سال جاری به [خبرگزاری ایرنا](#) می گوید: "قانون وظایف نمایندگان مجلس را مشخص کرده و این افراد باید در چارچوب وظایف خود که در حوزه قانون گذاری و نظارت بر اجرای قانون تعریف شده است، فعالیت کنند. نماینده مجلسی که در عزل و نصب مدیران اجرایی در حوزه انتخابیه خود دخالت کند پای بندی خود به قانون اساسی را دچار خدشه می کند". سید کاظم اکرمی وزیر اسبق آموزش و پرورش دلایل این امر را، کسب و حفظ رضایت در حوزه های انتخابیه نمایندگان، عنوان می کند می گوید برخی نمایندگان سعی در نشان دادن مدیری همسو با خود می کنند ([خبرگزاری موج](#)). با این اوصاف دلیل این دخالت ها تنها در یک کلمه خلاصه می شود "انگیزه های سیاسی و منطقه ای".

پژوهشکده مطالعات توسعه

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۹

شماره نهم - ۱ تا ۷ شهریور ۱۳۹۹

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

